

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕРЕХОВ Віталій - кандидат юридичних наук, адвокат

DOI 10.32782/LAW.UA.2020.3.10

У статті обґрунтовується поняття «адміністративно-правове забезпечення правоохоронної діяльності», яке пропонується розглядати як систему законодавчо закріплених адміністративно-правових засобів реалізації прав та свобод громадян за допомогою визначеного кола суб'єктів у рамках їх компетенцій щодо реалізації правоохоронних функцій. Ознаками адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності вважаються: 1) сформовану нормативно-правову базу адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності; 2) визначене коло суб'єктів у рамках їх компетенцій щодо забезпечення правоохоронних функцій; 3) систему адміністративно-правових засобів реалізації прав та свобод громадян у правоохоронній сфері; 4) дотримання визначених адміністративних процедур; 5) обов'язковість рішень суб'єктів правоохорони; 6) застосування міжнародних стандартів у діяльності правоохоронних органів.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, правоохоронна діяльність, поняття, ознаки, адміністративно-правове регулювання, правоохоронна функція, правоохоронні органи.

Формування уявлення про теоретичні постулати адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності завжди було і залишатиметься актуальним питанням для дослідників. Саме тому, незважаючи на неодноразові звернення вчених до цього питання, його гострота та

важливість залишається на часі і потребує постійного осучаснення.

Згідно зі Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» (далі – Стратегія), серед першочергових пріоритетів її реалізації визначається необхідність реформи правоохоронної системи [1]. Аналізуючи Стратегію, ми бачимо, що метою державної політики в цій сфері є коригування завдань та функцій правоохоронних органів для підвищення рівня захисту прав і свобод людини. Тобто необхідно зробити систему забезпечення правопорядку максимально прозорою та дружньою для суспільства за допомогою впровадження дієвих механізмів громадського контролю та принципу законності.

Одразу постає необхідність створення такого механізму забезпечення правоохоронної діяльності, за допомогою якого і буде досягнуто мету Стратегії та положень адміністративної реформи.

На нашу думку, мова тут повинна йти про формулювання об'єктивного бачення адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності та його ознак.

Почнемо з того, що дослідження сутності правоохоронної діяльності Є.О. Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний та інші [2], пов'язують, у першу чергу, із примусовою функцією, про що свідчить необхідність встановлення для людей громадського порядку в державі.

Проте, аналізуючи низку праць дослідників з цього питання, бачимо, що кожен

окремий науковець додає до тлумачення поняття правоохоронної діяльності власні важливі складові.

Так, І.В. Сажнів наголошує у своїх дослідженнях на правоохоронній функції як напряму діяльності держави для забезпечення охорони конституційного ладу, прав та свобод громадян, законності та правопорядку, всіх врегульованих правом суспільних відносин; А.Б. Сахаров – на діяльності спеціалізованих державних органів, які покликані здійснювати безпосередню боротьбу зі злочинністю; А.Ф. Гранін – на державно-владній діяльності компетентних державних органів; О.Ф. Скакун – на правовій формі діяльності держави, спрямована на охорону суспільних відносин; О.М. Бандурка – на діяльності з метою охорони права спеціально уповноваженими органами; І.В. Солов'євич – на державно-владній діяльності, що базується на примусі та здійснюється компетентними органами, виданні (прийнятті) державно-владних приписів; О.В. Негодченко – на владній діяльності уповноважених державою органів шляхом застосування правових заходів впливу; О.В. Тюріна – на різновиді правозастосовної діяльності, активної організаційно-владної діяльності компетентних органів, які діють від імені держави за її повноваженнями. В.Є. Студенікін додає до вищевказаних елементів попередження (профілактику) злочинів, де зазначені функції притаманні державним органам і громадським об'єднанням (організаціям) [2].

Водночас, Р.Я. Шай розглядає поняття правоохоронної діяльності через призму основних завдань тих органів, які здійснюють таку діяльність та їх функцій [3, с.11], а О.І. Беспалова бачить під правоохоронною діяльністю форму здійснення функцій держави за допомогою владної оперативної роботи державних органів з охорони норм права від порушень [4, с.120].

Отже, узагальнене поняття правоохоронної діяльності розглядається як форма реалізації функцій держави, яка має владний характер і полягає у захисті інтересів держави, безпеки суспільства, прав та сво-

бод фізичних та юридичних осіб шляхом застосування примусових заходів спеціально уповноваженими державою органами та службовими особами у регламентованих законодавством процедурних межах і процесуальному порядку [5, с.7].

З точки зору широкого розуміння правоохоронна діяльність – це діяльність усіх державних органів та недержавних організацій щодо забезпечення дотримання прав і свобод громадян, їх реалізації, забезпечення законності та правопорядку. З точки зору вузького розуміння цього терміна – діяльність спеціально уповноважених органів (державних та недержавних) з метою охорони прав і свобод громадян, правопорядку та забезпечення законності, що реалізується в установленій законом формі та в межах повноважень, наданих цим органам [6].

Сучасні реалії адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності вказують на те, що досягти певної ефективності можливо тільки завдяки забезпеченню реформи правоохоронної сфери та, відповідно, удосконаленій нормативній базі, що призведе до потрібної сьогодні адаптації самих органів до змін у суспільстві.

Термін «забезпечення» передбачає наявність соціальних факторів, що створюють умови для задоволення матеріальних і духовних потреб, інтересів людини [8, с.158]. Аналізуючи правоохоронну функцію держави на сучасному етапі, Р. Ботвінов розглядає термін «забезпечення» в контексті забезпечення правопорядку, де його проявом виступає діяльність держави, направлена на створення умов для ефективної реалізації прав, надання гарантій та створення юридичних засобів забезпечення правопорядку.

Підтверджує думку вказаного автора і О.І. Беспалова, яка, досліджуючи адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави, вважає використання поняття «забезпечення» здійсненням діяльності, спрямованої на створення належних умов функціонування будь-чого чи будь-кого [4, с.154].

Також термін «забезпечення» розглядається як система заходів, факт діяльності суб'єкта охорони правопорядку, низка способів та засобів функціонування явищ [8, с.56]. Правове забезпечення правопорядку, виходячи з цих міркувань, може виступати системою законодавчих актів та сукупністю спільних дій органів державної влади і правопорядку.

Отже, правове забезпечення містить у собі: 1) сукупність правових норм, які регламентують правові взаємини та юридичний статус; 2) сукупність гарантій реалізації прав громадян та діяльність органів державної влади зі створення умов, необхідних для реалізації цих прав; 3) діяльність уповноважених державою органів щодо здійснення своїх функцій та фактична реалізація правових приписів, прав і свобод громадян. Проте, останні роки прослідковується тенденція до нового розуміння цього терміна, а саме – адміністративно-правового забезпечення як одного з видів правового забезпечення за допомогою правових (юридичних) засобів» [9, с.54-55].

Аналізуючи дослідження відомих адміністративістів, приходимо до висновку, що поняття «забезпечення правоохоронної діяльності», у першу чергу, асоціюється у нас із: законністю, правопорядком, дотриманням та реалізацією прав людини, державними гарантіями і юридичними засобами, правовими приписами, примусом та спеціальними органами держави, що його забезпечують.

Тобто досліджуване поняття необхідно вивчати в контексті адміністративної та правоохоронної реформ, розуміючи, що адміністративно-правове забезпечення правоохоронної діяльності буде ефективним тільки у разі служіння інтересам суспільства, не обмежуючись а державним примусом, як це прослідковується у багатьох наукових дослідженнях.

На підставі проаналізованих праць виводимо поняття «адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності» як системи законодавчо закріплених адміністративно-правових засобів реалізації прав та свобод громадян за

допомогою визначеного кола суб'єктів у рамках їх компетенції щодо забезпечення правоохоронних функцій.

Ознаками адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності вважаємо:

- 1) сформовану нормативно-правову базу адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності;
- 2) визначене коло суб'єктів у рамках їх компетенції щодо забезпечення правоохоронних функцій;
- 3) систему адміністративно-правових засобів реалізації прав та свобод громадян у правоохоронній сфері;
- 4) дотримання визначених адміністративних процедур;
- 5) обов'язковість рішень суб'єктів правоохорони;
- 6) застосування міжнародних стандартів в діяльності правоохоронних органів.

Література

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 / Президент України. Офіційний вісник України. 2015. № 4. Ст. 8.
2. Теорія держави та права : [підручник] / [за вимогами кредитно-модульної системи навчання] / Є.О. Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний та ін.; за заг. ред. Є.О. Гіди. - К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2011. - 576 с. URL: https://pidru4niki.com/1246122045046/pravo/pravoohoronna_sistema_zagalnoteoretichna_harakteristika#56
3. Шай Р.Я. Природа та сутність правоохоронної діяльності. Наше право. № 5. 2014. С.10-16. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64
4. Безпалова О.І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2014. 544 с.
5. Юзікова Н. С. Судові та правоохоронні органи України: Навчальний посібник. Вид. четверте, перероб. і допов. К.: Істина, 2006. 320 с.

6. Поняття і ознаки правоохоронної діяльності. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/SPOU/files/1-4.pdf>

7. Ботвінов Р. Особливості реалізації правоохоронної функції держави в сучасному українському суспільстві. Ефективність державного управління. 2016. Вип.4(49). Ч.1. С.156-163.

8. Хамула П.І. Особливості забезпечення охорони правопорядку в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія Право. Вип. 31. Т.1. С.54-57.

9. Подойніцин В. М., Яфонкін А. О. Поняття адміністративно-правового забезпечення стандартизації у сфері оборони. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2017. Вип. 4–5 (8–9). С.52-59.

SUMMARY

The article substantiates the concept of «administrative and legal support of law enforcement», which is proposed to be considered as a system of legally established administrative and legal means of exercising the rights and freedoms of citizens with a certain range of subjects within their competence to implement law enforcement functions. Signs of administrative and legal support of law enforcement activities are: 1) the formed regulatory framework of administrative and legal support of law enforcement activities; 2) a certain range of subjects within their competence to ensure law enforcement functions; 3) the system of administrative and legal means of exercising the rights and freedoms of citizens in the law enforcement sphere; 4) compliance with certain administrative procedures; 5) binding decisions of law enforcement entities; 6) application of international standards in the activities of law enforcement agencies.

Key words: administrative and legal support, law enforcement activity, concepts, signs, administrative and legal regulation, law enforcement function, law enforcement bodies.